

Хе Сюефей

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

У статті проаналізовано особливості акмеологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії. Розглянуто сутність способів його реалізації, а саме: проведення акмеологічного тренінгу як методу, спрямованого на самонавчання, самовиховання, самопідготовку та аутотренування, та складання карти успіху як методу систематизації результатів самоаналізу студентів власних професійних мотивів, знань та умінь. Встановлено, що дані способи сприяють досягненню майбутніми педагогами-хореографами вершин педагогічної майстерності.

Ключові слова: акмеологічний підхід, спосіб реалізації, професійна підготовка, майбутні вчителі хореографії.

В статье проанализированы особенности акмеологического подхода в процессе профессиональной подготовки будущих учителей хореографии. Рассмотрена сущность способов его реализации, а именно: проведение акмеологического тренинга как метода, направленного на самообучение, самовоспитание, самоподготовку и аутотренировку; составление карты успеха как метода систематизации результатов самоанализа студентов собственных профессиональных мотивов, знаний и умений. Установлено, что данные способы способствуют достижению будущими педагогами-хореографами вершин педагогического мастерства.

Ключевые слова: акмеологический подход, способ реализации, профессиональная подготовка, будущие учителя хореографии.

Relevance of the article is determined by the fact that one of the priorities of modern education is to form a harmonious many-sided personality which seeks self-realization, manifestation of natural abilities, developing of own potential. The article aims at studying the features of archeological approach in training future teachers of choreography. In the present article the peculiarities of archeological approach in the professional training process of prospective choreography teachers have been analyzed. The essence of methods of its realization has been considered, namely conducting of archeological training as a method aimed at self-education, self-upbringing, self-preparation and autotraining; compiling a success card as a method of systematizing results of students' self-analysis of their own professional motives, expertise and skills. It has been stated that the given methods contribute to achieving acmes of professional excellence by prospective choreography teachers.

Key words: archeological approach, method of realization, professional training, prospective choreography teachers.

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є формування гармонійної всебічно розвиненої особистості, котра прагне до самореалізації, прояву природних здібностей, розкриття власного потенціалу. Необхідним є саме комплексний розвиток інтелектуальної, моральної фізичної та художньо-естетичної культури учня. Тому проблема професійної підготовки вчителя хореографії, здатного реалізувати це завдання, набуває особливої актуальності.

Основи професійної підготовки педагога-хореографа вивчали дослідники Л. М. Андрощук (формування творчого індивідуального стилю), О. А. Бурла (формування педагогічної майстерності), М. Г. Грищенко (формування артистизму та творчої активності), Л. М. Макарова (розвиток творчих здібностей), О. О. Таранцева (формування фахових умінь), Т. В. Тарасенко (взаємозв'язок традиційних та інноваційних методів у професійній підготовці керівників дитячих хореографічних колективів), Ю. А. Шмакова (формування професійно-педагогічної спрямованості) та ін. Поділяємо точку зору Т. Благової, яка підкреслює, що професійна підготовка майбутнього вчителя хореографа має комплексну підготовку – формування міцної теоретичної бази знань, широкого спектру практичних умінь та навичок, та передбачає взаємодію різних видів хореографічної діяльності [1, с. 72].

З метою спрямування майбутнього вчителя на досягнення вершин педагогічної майстерності доцільно, на наш погляд, впроваджувати засади акмеологічного підходу в педагогічний процес ВНЗ. Як доречно зауважують С. М. Калаур, та Н. С. Олексюк, акмеологічний підхід забезпечує професійне й особистісне зростання, самоактуалізацію, самоствердження та, відповідно, самореалізацію майбутніх фахівців [6, с. 85]. Проте, як свідчить аналіз наукових досліджень, можливості застосування цього підходу в професійній підготовці майбутніх учителів хореографії є вивченими недостатньо.

Метою статті є розгляд особливостей акмеологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії, а завданнями – розглянути сутність способів його реалізації, а саме: проведення акмеологічного тренінгу та складання карти успіху. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи: вивчення, аналіз і узагальнення науково-педагогічної літератури з метою розкриття основних дефініцій досліджуваної проблеми; порівняння методик і технологій навчання в працях учених, педагогічні спостереження, бесіди з метою розробки способів реалізації акмеологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії.

Цінним для нашого дослідження є визначення акмеологічного підходу І. О. Ніколаєску як базисного узагальнюючого поняття акмеології, котре акумулює сукупність принципів, методів, прийомів, засобів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності, орієнтованих на прогноз якісного результату в підготовці педагога, високий рівень продуктивності й професійної зрілості [8, с. 15]. Тому вважаємо за необхідне проаналізувати особливості проведення акмеологічного тренінгу

та складання карти успіху як способів реалізації такого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії.

Теоретичні та методичні засади акмеологічного тренінгу розроблено В. Г. Беловим, В. Н. Гладковою, А. Деркачем, Т. Т. Сидельниковою, А. П. Ситніковим, Л. С. Рибалко та ін. Узагальнюючи погляди вчених щодо визначення поняття «акмеологічний тренінг» та враховуючи специфіку професійної підготовки майбутніх учителів хореографії, розглядатимемо його як педагогічний метод, спрямований на самонавчання, самовиховання, самопідготовку та аутотренування. Виходячи із зазначеного вище, вважаємо за необхідне залучати самих студентів до організації тренінгу, прояву ініціативності, активності та самостійності під час його проведення. Це, на наш погляд, допоможе їм організувати такі тренінги в професійній діяльності, оскільки, як справедливо зазначає Ю. П. Тараненко, майбутні педагоги-хореографи ще не можуть у повній мірі враховувати художньо-творчі здібності учнів та є недостатньо готовими розвивати їх креативні можливості [11, с. 16].

Значний інтерес для нашого дослідження має узагальнення О. Б. Проценко [9] наступних принципів акмеологічного тренінгу: акмеологічні (розвиток суб'єктності майбутнього вчителя, навчання його моделювати способи саморозкриття, здійснення зворотного зв'язку тощо) та загальні (створення середовища тренінгу, дотримання учасниками етичної поведінки).

Виділяємо наступні етапи проведення акмеологічного тренінгу на заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін:

1. *Мотиваційно-стимулювальний*. Метою цього етапу є ознайомлення студентів із основними акмеологічними ідеями, систематизованими С. С. Вітвицькою [3] та Л. С. Рибалко [10], і стимулювання до їх реалізації:

– звернення до гуманістичних ідей, котрі передбачають розгляд людини як найвищої цінності, опору на її духовний світ, здібностей до творчості й самовдосконалення;

– прагнення досягти найвищого рівня розвитку, саморозвитку, або акме-вершини;

– своєчасне усунення бар'єрів, перешкод, які заважають досягненню акме-вершини.

2. *Діагностичний*. Метою даного етапу є проведення студентами самоаналізу власних сильних та слабких сторін, внутрішніх та зовнішніх факторів, що сприяють або заважають досягненню акме в професійній діяльності.

3. *Інформаційний*. Цей етап спрямований на самостійне здобуття студентами необхідних знань зі спеціальності, а саме про актуальні проблеми розвитку хореографічного мистецтва, інноваційні методики викладання хореографії, творчий досвід авторських танцювальних шкіл тощо. Майбутні учителі працюють з довідковою літературою, збирають, аналізують, систематизують необхідний хореографічний матеріал.

4. *Проектувальний*. Метою етапу є формування у майбутніх учителів умінь хореографічної діяльності: активно-дійового переосмислення вивченого хореографічного матеріалу, його виконавської інтерпретації, створення самостійних хореографічних комбінацій.

5. Етап *реалізації* спрямований на формування умінь педагогічної діяльності. При плануванні цього етапу акмеологічного тренінгу ми спиралися на досвід О. В. Мартиненко [7] щодо організації та проведення спеціальних ігор для активізації процесу навчання майбутніх учителів хореографії та розвитку їх професійних якостей. Вважаємо доцільним проводити рольову гру, в якій один студент виконує роль вчителя хореографії, а інші студент – учнів. Завдання «вчителя» – презентувати свої творчі роботи, а також методично, грамотно та доступно пояснити дітям виконання рухів, відпрацювати їх з учнями, використовувати методи заохочення та стимулювання.

6. *Коригувальний* етап. Студенти сумісно з викладачем аналізують хід і результати акмеологічного тренінгу, знаходять и виправляють свої помилки та недоліки, порівнюють те, чого хотіли досягти та що отримали, роблять висновки щодо покращення результатів власної діяльності.

Ще одним із способів реалізації підходу в професійній підготовці майбутніх учителів хореографії є складання карти успіху. На жаль, у психолого-педагогічній літературі можливості її застосування є дослідженими недостатньо. Розглядаємо карту успіху як метод систематизації результатів самоаналізу студентів власних професійних мотивів, знань та умінь. Розробляючи структуру такої карти, спираємося на професійно-прогностичну модель фахівця, запропоновану Ж. Вірною [2], доповненою та розширеною А. М. Губіною [4].

Таким чином, карта успіху майбутнього вчителя хореографії складається з розділів, в основі яких лежать компоненти зазначеної вище моделі, а саме: 1) культурна релевантність; 2) економічна ефективність; 3) рефлексивне оцінювання власної професійної підготовленості; 4) результативність. Як вказують дослідниці, культурна релевантність та економічна ефективність виступають складовими зовнішньої мотивації, а рефлексивне оцінювання професійної підготовленості та результативність є складовими внутрішньої мотивації професійного становлення.

Заповнюючи розділ «культурна релевантність», студент визначає, наскільки вільно він/вона здатний орієнтуватися та реалізовувати себе як професіонал в житті, а також визначає власні способи адаптації в соціокультурному середовищі. При цьому є важливим розуміння студентом майбутньої професії не тільки як способу забезпечення життя, але й входження в світ культури, створення в ній власної особистісної траєкторії. Доцільно пригадати думку Ю. П. Тараненко, яка зазначає, що хореографічне мистецтво в умовах сьогодення є засобом формування у підростаючого покоління естетичної культури та креативних здібностей, гармонійного фізичного та духовного розвитку, соціалізації особистості [11, с. 16].

У розділі «економічна ефективність» студенту необхідно сформулювати раціональну систему використання знань, умінь та навичок в існуючих економічних умовах, розробити альтернативні способи підвищення професійної кваліфікації та конкурентоспроможності на ринку праці.

У зв'язку з цим, наведемо думку В. О. Доманського щодо амбівалентності сучасної людини, котра змушена бути прагматичною та успішною в професійній діяльності. У той же час, без включення в культуру, без духовного даху над головою вона може виявитися в ситуації маргінала. Тому, за словами вченого, сучасна людина веде в своїй свідомості діалог прагматика й романтика, художника і підприємця, естетика та практика [5, с. 6].

Розділ «результативність» присвячений аналізу здатності майбутнього вчителя хореографії вирішувати конкретні професійні завдання на основі засвоєних знань, умінь та навичок. Наприклад, можна запропонувати студентові методику «Педагогічні ситуації» (модифікація створеної Т. Хитровою типологію реакцій на фрустрацію), адаптованої нами з урахуванням специфіки підготовки майбутніх учителів хореографії. Метою цієї методики є визначення емоційної поведінки студента, перевірка його фрустраційної реакції на напружену (конфліктну) ситуацію в професійній діяльності. Педагог виступає як лідер (перед учнями і батьками), як колега і як підлеглий.

Тестовий матеріал методики складається з 12 малюнків, на кожному з яких один з персонажів вимовляє слова, які фруструють співбесідника, наприклад, батьки звинувачують вчителя в упередженому виборі солістів. Завдання студента – сформулювати відповідь, адекватну з його точки зору конкретній конфліктній ситуації. Згодом визначається тип реакції випробувача, а саме: перешкоджаючий, коли увагу зосереджено на самій перешкоді; самозахисний, коли активність спрямована на захист власної особистості; вирішуючий, коли активність суб'єкта спрямована на пошук конкретного виходу із скрутною ситуації.

У розділі «рефлексивне оцінювання професійної підготовленості» студент здійснює самокоригування та визначає способи самовдосконалення. Майбутній учитель хореографії аналізує та визначає способи усунення помилок, котрі заважають ефективному здійсненню професійної діяльності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, реалізація акмеологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії має відбуватися комплексно та спрямовуватися на максимальне використання можливостей різних видів навчальної діяльності: аудиторної (акмеологічний тренінг), самостійної (складання карти успіху); поєднання навчання й особистісного розвитку кожного студента; застосування активних методів навчання; створення індивідуальних зон творчого розвитку студентів (складання карти успіху). Перспективами подальших досліджень є практична перевірка ефективності зазначених вище способів реалізації вищезгаданого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти / Т. О. Благова // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – Житомир, 2010. – Вип. 50. – С. 72–76.
2. Вірна Ж. П. Мотиваційно-смілова регуляція у професіоналізації психолога: монографія / Ж. П. Вірна. – Луцьк : Вежа, 2003. – 320 с.
3. Вітвицька С. С. Акмеологічний підхід до педагогічної підготовки магістрів освіти // Інтелектуальна та творча обдарованість: спільне та відмінне : матеріали круглого столу 23 січня 2012 р. м. Київ.– К., 2012. – С. 114–119.
4. Губіна А. М. Концепція дослідження мотивації досягнення успіху у професійному самовизначенні студентів технічних спеціальностей / А. М. Губіна // Вісн. Харківськ. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер.: Психологія. – Х., 2014. – Вип. 47. – С. 50–58.
5. Доманский В. А. Жить не только в социуме, но и культуре. О проблеме формирования человека, испытывающего потребность в вечных ценностях, в творческом освоении действительности / В. Доманский // Русская словесность. – К., 2003. – Вып. 5. – С. 2–6.
6. Калаур С. М. Доцільність використання акмеологічного підходу для самореалізації майбутнього фахівця / С. М. Калаур, Н. С. Олексюк // Наук. записки Ніжинськ. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2012. – № 4. – С. 83–86.
7. Мартиненко О. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя хореографії до роботи в дитячому танцювальному колективі / О. В. Мартиненко // Вісн. Луганськ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. – Луганськ, 2013. – № 10(2). – С. 105–111.
8. Ніколаєску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навч.-метод. посіб. / І. О. Ніколаєску. – Черкаси : ОПОПП, 2012. – 112 с.
9. Проценко О. Б. Акмеологічний тренінг професійного розвитку майбутнього викладача: сутність та принципи реалізації [Електронний ресурс] / О. Б. Проценко // Інноваційний потенціал української науки – ХХІ век : матеріали ХХV Всеукраїнськ. наук.-практ. конф. – 20–27 травня 2015 р. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/25/protsenko.php>
10. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): монографія / Л. С. Рибалко. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2007. – 443 с.
11. Тараненко Ю. П. Проблема підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей учнів молодших класів у психолого-педагогічній літературі / Ю. П. Тараненко // Освіта та розвиток обдарованої особистості : наук.-метод. журн.; Ін-т обдарованої дитини НАПН України. – К., 2014. – № 5. – С. 16–19.